

מעין הקדמה

בגשתי בע"ה להוציא לאור מחדש ספרו הבהיר של דודי הגאון הקדוש ר' נחום ברוך גינצבורג זי"ע מקור ברוך ב' חלקים, ברצוני לזכות את הרכים באור תורתו של הגאון המחבר זצ"ל ובתורתם של גאוני ומצוקי ארץ ליטא שאור תורתם הופיע שם במדה גדושה כמו חידושי' של הגאון האמתי ר' יצחק יעקב רבינוביץ ז"ל מפוניבו והגאון ר' אברהם אהרן הכהן בורשטין מטברג והגאון ר' שמואל אבגדור פבלזון מפלונגיאן והגאון ר' לייב רובין מווילקומיר ועוד גאונים וגדולים זי"ע.

הספר נעשה לספר יסודי לכל הוגי תורה ולומדי' ביחוד בס' קדשים, והרבה מחברים הביאו דברי' ושקלו וטרו באריכות בכל עניני'.

גם לזכותו של הגאון המחבר זי"ע שמת מות קדושים ע"י הרשעים ימ"ש ולא השאיר גין ונכד ויהי' ספרי' זכרון לו ושפתי' דובכות בקבר.

וגם להציב בזה מצבת זכרון לכל בני משפחתנו שרובם ככולם נהרגו על קדוש השם יחד עם דודי המחבר ז"ל שהוא הי' הראש והראשון בהמשפחה במלאו מקום אא"ז הרב הגאון ר' יהושע לייב שטיין זצ"ל בעיר אופינא.

והנני להציג פה בקצרה פרקי חי' של המחבר וביחוד הפרק האחרון של חי' במותו מות קדושים ע"י הרשעים ימ"ש כפי שמסר לי ידידנו הרב הגאון ר' אפרים אשרי שליט"א רב דביהמ"ד הגדול בג"י שהוא הי' בתוך התופת וניצל בחסדי ד'.

דודי הרב הגאון ר' נחום ברוך גינצבורג נולד בעירה סמוכה לפוניבו בשנת תרמ"ב. אביו ר' צמח דוד ידוע הי' בעירו כאיש ירא אלקים עוד בהיותו ילד רך בשנים נתגלו בו כשרונות בלתי רגילים שכלו החריף וכח זכרוננו הגאוני שהי' בור סיד שאינו מאבד מפה, נוסף לזה הי' שקדן נפלא. בעודו נער עשה לילות כימים על התורה ועל העבודה.

בעודו נער נשאר יתום מאביו ונתגדל בביתו של הרב הצדיק ר' נפתלי הירץ בעהמ"ח ס', „נועם המצות" על תרי"ג מצות בעיר פוניבו שהוא ורעיתו גדלוהו כבן מסש.

שמה נתחנך על ברכי התורה והיראה וביחוד למד אצל הגאון האמתי ר' יצחק יעקב זצ"ל רב העיר אשר יצק מים על ידי' והי' אצלו כתלמיד מובהק גם למד בישיבת סלבודקה, נסמך להוראה ע"י רבו ר' יצחק יעקב ז"ל, וע"י הגאון ר' אליעזר גורדון אב"ד ור"מ של מלז.

כשנסתלק רבה של אופינא הגאון ר' יהושע לייב שטיין זצ"ל התחתן ר' נחום ברוך עם בתו וכשנת תרס"ג נתמנה לרב בעיר אופינא שם למד בשקידה נפלאה ועצומה, בהיותו סמוך לעיר טברג ששם הי' הגאון המפורסם ר' אברהם אהרן הכהן ז"ל הי' מבקר אצלו תכופות ושוהה אצלו ימים אחדים בהציעו לפניו כל ספקותיו ושאלותיו, עד שהגאון הנ"ל כבר הי' מחכה עליו וכשהי' רואה אותו בא בעגלה הי' אומר בשמחה שבאה עגלה מלאה עם קושיות „אפור מים קשיות". כן למד שם בשקידה עצומה י"ז שנים י"ח שעות כיום ויותר, עמד בקשרי מכתבים עם כל גאוני הדור וביחוד עם רבו המובהק ר' יצחק יעקב מפוניבו, ועם הגאון ר' מאיר שמחה הכהן ז"ל שבקר אותו מזמן לזמן [ופה מקום אתי למסור מה ששמעתי מפיו הק' כשבקר פעם את הגאון ר' מאיר שמחה בדכינסק מצאו שהי' שמח ביותר וזהה דעתו עליו ואמר לו שזה עתה נתחדש לו דבר נפלא לאמיתה של תורה וכשנתגמנס קצת ראה בחלומו שבפסליא של מעלה יושבים כל גדולי עולם ומשוחחים ביניהם שחסר עתה בעולם התורה מי שיכוון אל האמת ועמד הרשב"א ז"ל ואמר שכדכינסק יושב רב אחד ולומד וכיון אל האמת יותר ממני, וזהו שבתשובת הרשב"א סי' רע"ו נשאל על לשון הגמ' חולין כ"ב, דעוה"ע אינה באה אלא ביום כמו חטאת בהמה, ומקשי כיום מכיום צוותו נפקא סד"א הנ"מ חטה"ע אבל עוה"ע אימא לא קמ"ל. וזה תמוה — דאיך יעלה על הדעת שתהי' כשרה כלילה — וכתב, דגרסא משובשת היא ויש למוחקקה, והגאון הרמ"ש פי' זה עפ"י דברי הראב"ע ויקרא ה' ז' שכ' דהא דחייבה תורה להביא תחת

חטאת בהמה חטה"ע ועוה"ע זהו מפני שבחטה"ע ליכא אימורין לכן צריך להביא עוה"ע תחת אימורין של חטאת בהמה ולזה הו"א דעוה"ע כשר כלילה כמו אימורין שהרי עיקר הבאתו הוא במקום אימורין, וגרסת הגמ' נכונה, והנה עצם הדבר כבר מובא באו"ש הל' מע"ש ונ"ר פ"ז ה"ג ובמלואים מוסיף גירסת הרשב"א וכותב שם „ושמחתי מאד שהנחני ד' בדרך אמת" רק מספור המעשה רואים אנו כמה גדלה שמחתו בהרגישו שכיוון לאמתה של תורה] שם חיבר ספרו מקור ברוך ח"א.

משם נתקבל לרב בעיר ווירזאן ואח"כ נתקבל לעיר קיבארט שם חבר והו"ל ח"ב מספרו ומשם נתקבל לינובה, עם בואו לשם הכנים רוח היים בכל עניני העיר גם חזק את הישיבה והגדילה.

בעבודת אגודת הרבנים הי' הראש והראשון בהנהלת עניני' ובשנים האחרונות שמש בתור יו"ר גם הי' יו"ר ועד הישיבות למען חיווק הישיבות. בהיותי אצלו הראה לי חבור מסודר על מס' נדה, כן הי' אצלו מסודר כל השו"ת עם גאוני הזמן מקור ברוך ח"ג לדאבונו לא זכה — ולא זכינו — שיופיעו לאור עולם כי יחד עם המחבר נספו מאתנו כל הכתבים.

בתקופה האחרונה אחרי פרוץ המלחמה העולמית בשלהי תרצ"ט כשהגיעו הרבה פליטים ממדינת פולין לארץ ליטא וכמעט כל הישיבות הגדולות מצאו מקום מחסה שם הי' פעיל עד מאד לכא לעזרתם בסדורם, וכשישיבת קלעצק המפורסמת יחד עם ראש הישיבה הגאון ר' אהרן קאטלער שליט"א הגיעו לארץ ליטא לא נח ולא שקט הגאון ר' נחום ברוך עד שהצליח לאכסן את הישיבה המפוארה בקהלתו ינובה והתמסר בכל כחותיו לקבלם בסבר פנים יפות.

כן עמד על המשמר להגן על חייס הדתיים ונגד כל הפורצים, כידוע, שלטו אז בחיי הצבור הקומוניסטים שהרי עמדה ארץ ליטא תחת חסותה של רוסיה, כשנודע לו שהעמידו מצבה על א' מחבריהם כתוב בנוסח באידית „כאווער" ראה בזה פרצה גדולה בחיי הצבור וצו' להסיר את המצבה אף שידע שכרוך בזה סכנה גדולה התנפלו עליו בהעתונים והוא לא חת מזה ונהל את מלחמתו והצליח.

* * *

בסוף ח' סיון תש"א כשנכנסו הגרמנים הארורים ימ"ש פקדו על כל יהודי העיר לצאת מבתיהם ולהתקבץ בככר השוק על המגרש, הביאו גם את הרב הגאון ר' נחום ברוך זי"ע יחד עם הרב ר' ישעיה לוינסון נכד החפץ חיים זצ"ל העמידו אותם במרכז ושמו בידיהם דגל אדום כדי להראות שכל היהודים יחד עם הרבנים הם קומוניסטים, אח"כ התחילו להרוג את כל היהודים ולהכריח אותם לעבודת פרך. גם הטילו על בני העיר מס בסכום ענקי, וכדי לגבות את הכסף לקחו את רב העיר הגאון ר' נחום ברוך זי"ע כערוכה, עינוהו בעינוים קשים ומרים מרטו שערות זקנו והתעוללו בו באכזריות נוראה, אח"כ הובילוהו לגיטו בקובנה כדי שהיהודים דשם יפרעו את המס הכבד שהוטל עליהם כשהגיע לשם לא יכלו בני העיר ומכירי' להכירו כי נשתנה מראהו מן הפצעים שכיסו את פניו וגופו, אח"כ החזירוה לינובה ושם נהרג מות קדושים יחד עם בני קהלתו בח' מנחם אב תש"א. ינקום ד' את דמם.

ספריו היקרים הם עכשיו יקרי המציאות וקשה להשיגם לכן משתדל אנכי להוציאם לאור מחדש במתכונתם בלי תוספת וגרעון. סדרתי תוכן הענינים יותר מפורט, ומפתח עפ"י סדר הש"ס והרמב"ם — בזה עזרו לי חברי הכולל — כדי למצא כל הענינים. גם הוספתי הגהות והערות מהגאון האדיר הרב ר' אליעזר זילבער שליט"א אב"ד דסיגמינעמי. כמו"כ הוספתי בע"ה קונטרס „ברכת חיים" הערות והארות בענינים שונים שזן המחבר בהם.

ואני תפלה לא-ל שזכות המחבר יעמוד לי שאזכה להגות בתורתו חק' ולהוציא לאור חדושי בהלכה ודעת, למרות הטרדות המרובות בישיבה בלימוד התלמידים והעסק עמיהם, ויזכני ד' להמשיך בעבודת הקודש ללמוד וללמד להגדיל תורה ולהאדירה.

וביחד עם רעייתי הכבודה הרבנית מרת פרידל' תחי' נזכה לראות ולרוות נחת מבנינו ובנותינו היקרים יחיו.

חיים בהק' ר' בנימין משה הי"ד שטיין
ר"מ ומנהל רוחני בישיבת טלז וויקליף, אהייא
בן גיסו של המחבר